

Akademia Wychowania Fizycznego w Warszawie ZWWF w Białej Podlaskiej*
Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Białej Podlaskiej**

JOLANTA DANIELEWICZ*, MIECZYŚLAW BYTNIIEWSKI**

Wychowanie do rekreacji ruchowej w szkole w opinii rodziców

Jednym z ważnych czynników odpowiedzialnych za wyrabianie u ucznia pozytywnych postaw aktywnego życia jest szkoła, a wśród personelu dydaktycznego nikt inny jak nauczyciel wychowania fizycznego. Nauczyciel na lekcjach wychowania fizycznego oraz na innych zajęciach sportowo – rekreacyjnych powinien wszechstronnie przygotować uczniów w określony zasób niezbędnej wiedzy, aby później mógł sam podejmować działania służące podtrzymywaniu zdrowia, prawidłowego rozwoju oraz rozbudzaniu potrzeb do czynnego uczestnictwa we wszelkich formach aktywności fizycznej przez całe dalsze życie. (Dąbrowski 1997, Denek 2002)

Dębicki i Kuśmierz (2003) wykazują, że szkoła nie wychowuje do rekreacji ponieważ nie są przekazywane treści z zakresu wpływu aktywności ruchowej na organizm dziecka, brak wzorców aktywności ruchowej i realizacji programu rekreacji przez samych nauczycieli. W programach dydaktyczno wychowawczych i wychowania zdrowotnego szkoły brakuje zadań praktycznych realizacji imprez sportowo – rekreacyjnych.

Wychowanie do rekreacji ruchowej realizowane przez szkołę to kształtowanie postaw, przyzwyczajzeń i nawyków, popularyzowanie wzorców, urozmaicanie różnych umiejętności sportowych i turystycznych (Wolańska 1985)

Nieco inną definicję proponuje Siwiński (1992) „wychowanie do rekreacji ruchowej to przygotowanie jednostki do aktywnego, samodzielnego i racjonalnego wypełnienia czasu wolnego dla różnorodnej działalności rekreacyjnej aprobowanej społecznie dającej wypoczynek kulturalno – sportowy i rozrywkę rozwijającą osobowość.”

Z badań Fąka (2002) wynika, że jedną z głównych barier uczestnictwa w rekreacji ruchowej jest niedostateczne przygotowanie polskiego społeczeństwa do korzystania z dóbr aktywnego wypoczynku.

Pytania badawcze

W związku z realizacją celu badawczego sformułowano następujące pytania:

1. Czy polska rodzina prowadzi właściwy proces wychowania do rekreacji ruchowej?
2. Kto zdaniem rodziców powinien realizować proces wychowania do rekreacji?
3. Jak rodzice oceniają rolę szkoły w tym procesie?

MATERIAŁ I METODY

Badania przeprowadzono na grupie 120 rodziców mający dzieci w wieku 8 – 20 lat. W badaniach zastosowano metodę sondażu diagnostycznego a narzędziem badawczym był kwestionariusz ankiety.

Badani rodzice umieścili się w przedziale wiekowym 25 – 50 lat. Najwięcej było osób w wieku 25 – 30 lat (38%), w wieku 30 – 35 lat (32%), w wieku 35 – 40 lat (18%), w wieku 40 – 45 lat (9%) i w wieku 45 – 50 lat (3%). Największa grupa badanych to grupa posiadająca wykształcenie zawodowo licencjackie (98%) i 2 % to badani uzupełniający średnie systemem zaocznym.

Najliczniejsze były rodziny z dwójką dzieci (45%), jednym dzieckiem (36%), troje dzieci (12%) i czworo i więcej (7%). Badani wskazywali na wiek badanych dzieci. Najwięcej dzieci uczestniczy do szkoły podstawowej (56%), gimnazjum (34%) i ponadgimnazjalnej (9%) i studia (1%). Zawód badanych rodziców, to w grupie kobiet: najwyższy udział wychowanie dzieci – (nie pracuje 60%), nauczyciel (15%) inny wykonywany zawód (25%). W grupie mężczyzn aż 60% pracuje ale nie w wyuczonym zawodzie i tylko (15%) pracuje w zawodzie nauczyciela, 10% pracuje w szeroko rozumianej kulturze fizycznej. pozostali nie mają stałej pracy (fizyczna, sezonowo wyjeżdżają do pracy zagranicę).

Wyniki badań

Szkoła ma obowiązek prowadzenia zajęć sportowo – rekreacyjnych wynikających z potrzeb aktywności ruchowej uczniów. Rodzice udzielili odpowiedzi na pięć początkowych pytań w ankiecie a wnioski zawiera tabela nr 1.

Tabela 1 Opinie badanych rodziców dotyczące procesu wychowania do rekreacji ruchowej w szkole

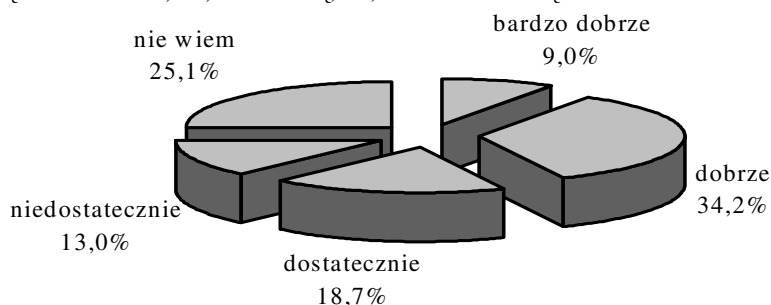
Pytanie	Odpowiedzi							
	Tak		Nie		Nie wiem		Razem	
	N	%	N	%	N	%	N	%
1. Czy szkoła, do której uczęszcza Pani (Pana) dziecko, organizuje zajęcia pozalekcyjne (sportowo – rekreacyjne)?	78	65	22	18,3	20	16,7	120	100
2. Czy Pani (Pana) dziecko uczestniczy w zajęciach pozalekcyjnych (sportowo – rekreacyjnych) organizowanych w jego szkole?	68	56,6	39	32,5	13	11,9	120	100
3. Czy, Pani (Pana) zdaniem, szkoła realizuje program wychowania do rekreacji ruchowej?	64	53,3	30	25,0	26	21,7	120	100
4. Czy ma Pani (Pan) wpływ na realizację programu wychowania do rekreacji ruchowej w szkole?	12	10,0	92	76,7	16	10,3	120	100
5. Jeżeli nie ma Pani (Pan) takiego wpływu, to czy chciałaby Pani (Pani) mieć?	34	28,3	68	56,7	18	15,0	120	100

Na podstawie uzyskanych danych można stwierdzić, że w wielu szkołach takie zajęcia nie mają charakteru ogólnodostępnego. W badaniach opinii rodziców na temat uczestniczenia ich dzieci w pozalekcyjnych zajęciach sportowo – rekreacyjnych organizowanych przez szkołę ponad połowa(56,6%) z nich odpowiedziała, że ich dzieci uczestniczą w tych zajęciach, 32,5 twierdzi, że nie a 11,9% przyznaje, że nie wie (tab. 1). Widoczne są duże rozbieżności między odpowiedziami rodziców i ich dzieci co do uczestnictwa w pozalekcyjnych zajęciach, ponieważ, jak wykazano wcześniej tylko 44,6% dzieci stwierdziło, że bierze udział w tych zajęciach.

Kolejne pytanie dotyczyło realizacji szkolnego programu wychowania uczniów do rekreacji ruchowej. W tym przypadku jeszcze większy odsetek rodziców (21,7%) odpowiedziało – nie wiem, a 25% uważało, że szkoła nie realizuje takiego programu (tab.1)

Bardzo ważnym elementem w działalności wychowawczej szkoły jest jej współpraca z rodzicami. Zapytano więc rodziców o ich wpływ na realizację programu wychowania do rekreacji ruchowej. Zdecydowana większość (76,7) odpowiedziała, że takiego wpływu nie ma. Dodatkowo niepokoi, że rodzice zapytani o to, czy chcieliby mieć wpływ na ten proces, odpowiedzieli: „nie” w 56,7%, a 15,0% nie miało określonej opinii. Oznacza to, że niestety, że znaczna część rodziców nie jest zainteresowana współpracą ze szkołą w tej dziedzinie, ponieważ tylko 28,3% chce udziału w realizacji programu zajęć sportowo – rekreacyjnych.

Następnie rodzice oceniali działalność sportowo – rekreacyjną szkoły w skali pięciopunktowej (rys.1). Aż 25,1% respondentów nie potrafiło dokonać takiej oceny, 9% wystawiło notę bardzo dobra, 34,2% - dobrą, 18,7% - dostateczną i 13% - niedostateczną.

Rysunek.1 Ocena badanych rodziców dotycząca sportowo – rekreacyjnej pozalekcyjnej działalności szkoły

Uzyskane dane wskazują, że współpraca rodziny ze szkołą pozostawia wiele do życzenia. Rodzice znają bliżej zainteresowania, potrzeby i oczekiwania swoich dzieci. Mogliby służyć pomocą szkole w projektowaniu programu wychowania do rekreacji ruchowej. Pewną nadzieję na zmiany stwarzają nowe zapisy prawne (Fąk 2003), na których bazuje reforma edukacyjna. Podkreśla się w niej konieczność systemowej współpracy rodziców i szkoły.

W pracy podano również opinię rodziców dotyczącą czynników wpływających na proces wychowania do rekreacji ruchowej. Rodziców pytano, kto ma aktualnie największy wpływ na wychowanie do rekreacji ruchowej, a kto powinien go mieć w przyszłości. Na pierwsze pytanie najczęściej odpowiadano: szkoła (32%), grupa koleżeńska (30%), rodzina (25%), kluby sportowe (10%), organizacje młodzieżowe (3%). (tab. 2) Na drugie pytanie, dotyczące przyszłości, rodzice twierdzili natomiast, że rolę wychowania do rekreacji powinna pełnić: szkoła (60%), rodzina (20%), kluby sportowe (10%), grupa koleżeńska (7%) i organizacje młodzieżowe (3%). (tab.2) Na podstawie przedstawionych danych można wnioskować, że rodzice doceniają znaczenie tego procesu, ale najchętniej przekazaliby jego realizację do zakresu działalności szkoły.

Tabela 2 Czynniki wpływające na proces wychowania do rekreacji ruchowej w opinii rodziców

Czynniki środowiskowe	Kto ma wpływ	Kto powinien mieć wpływ
	%	%
Rodzina	25	20
Szkoła	32	60
Grupa koleżeńska	30	7
Kluby sportowe	10	10
Organizacje młodzieżowe	3	3
Razem	100	100

Powyższa analiza skłania do refleksji nad zagadnieniem odpowiedzialności za realizację procesu wychowania do rekreacji ruchowej. Ponad połowa rodziców uważa, że to rola szkoły i „zdejmuje” z siebie ten obowiązek. Takie stanowisko rodziców może być w dużym stopniu spowodowane aktualnymi warunkami ekonomicznymi. Rodzice mają bardzo mało czasu lub brakuje im środków finansowych na realizację wychowania do rekreacji ruchowej własnych dzieci. Znaczna część rodziców ma jednocześnie nikłe kompetencje w zakresie realizacji tego procesu, tym bardziej że sami wykazują zachowania rekreacyjne typowo bierne.

OMÓWIENIE

Poziom uczestnictwa w szkolnych zajęciach pozalekcyjnych jest niski. Oferta pozalekcyjnych zajęć ruchowych proponowana przez szkołę jest mało atrakcyjna, dotyczy głównie tradycyjnych form związanych z programami szkolnego wychowania fizycznego oraz szkolnych i uczniowskich klubów sportowych (SKS i UKS). Nieco ponad połowa badanych rodziców (56,6%) uważa, że ich dzieci uczestniczą w tych zajęciach.

Rodzice nisko oceniają działalność rekreacyjno – turystyczną szkoły. Ponadto blisko 30% rodziców nie potrafi udzielić żadnej informacji na ten temat. Bardzo ważnym elementem w działalności wychowawczej jest współpraca szkoły z rodzicami uczniów. Zdecydowana większość (76,7%) rodziców stwierdziła, że nie ma wpływu na realizację szkolnego programu wychowania do rekreacji ruchowej. Najbardziej jednak niepokoi to, że aż 56,7% rodziców nie chce mieć wpływu na ten proces, a 15,0% nie wyraziło żadnej opinii. Dane te świadczą o tym, niestety, że większość rodziców nie jest zainteresowana współpracą ze szkołą w tej dziedzinie. Większość rodziców (60%) uważa, że to szkoła jest odpowiedzialna za wychowanie do rekreacji ruchowej.

W opinii nauczycieli zajęciami o najwyższym stopniu przydatności w procesie wychowania do rekreacji ruchowej w szkole są lekcje wychowania fizycznego i zajęcia w ramach SKS. Prawie połowa (49,1%) badanych nauczycieli (wychowawców i nauczycieli wychowania fizycznego) stwierdziła, że realizuje zadania wychowania do rekreacji ruchowej, pozostali albo nie wykonują tych zadań(17,8%), albo nie udzielili żadnej odpowiedzi (33,1%). Jest to zjawisko dość niepokojące i może świadczyć o braku przygotowania prawie połowy kadry nauczycielskiej do prowadzenia takiej działalności.

WNIOSKI

Szczegółowa analiza uzyskanych rezultatów pozwoliła na udzielenie odpowiedzi na pytania i opracowanie wniosków końcowych.

1. Wyodrębniono bariery edukacyjne, które utrudniają upowszechnianie rekreacji ruchowej wśród młodzieży i przyczyniają się do niskiego udziału naszego społeczeństwa w korzystaniu z form rekreacji ruchowej. Bariery te można scharakteryzować następująco:
 - brakuje powszechnego szkolnego programu edukacyjnego przygotowującego do właściwego korzystania z czasu wolnego,
 - współczesna szkoła prowadzi proces wychowania do rekreacji ruchowej, raczej spontanicznie, bez szczegółowych planów w tym zakresie,
 - współczesna polska rodzina, jako podstawowa jednostka wychowania nie jest przygotowana do kształtowania prawidłowych, aktywnych zachowań w czasie wolnym,

- środowisko koleżeńskie w dużym stopniu kształtuje niepożądane zachowania wolnoczasowe,
2. W procesie wychowania do rekreacji ruchowej ważną rolę powinna spełniać szkoła. Istnieje doskonała okazja do ulepszenia działającego systemu przez realizację założeń reformy edukacyjnej, w której istotne zadanie przypisuje się wychowaniu, a w nim stworzeniu odpowiednich warunków do rozwoju indywidualnych predyspozycji każdego ucznia. Nakłada to na szkołę następujące główne zadania:
 - konieczność modernizacji i rozwój infrastruktury rekreacyjno – sportowej,
 - systemowe doszkalanie kadry nauczycielskiej,
 - znalezienie właściwego systemu współpracy z rodziną i społecznością lokalną,
 - dążenie do tworzenia szkolno – osiedlowych centrów rekreacji,
 - zmiana istniejącego systemu realizacji zajęć pozalekcyjnych oraz działalności szkolnych i uczniowskich klubów sportowych na system ogólnodostępny dla wszystkich uczniów.
 3. Oczekuje się zdecydowanych działań w kierunku poprawy warunków wychowania do rekreacji ruchowej i usuwania barier edukacyjnych by powstrzymać proces pogłębiania się dysfunkcji fizycznych i psychicznych oraz pogarszania się stanu zdrowotnego polskiego społeczeństwa.

PIŚMIENNICTWO

1. Czabański B. (2001), Kształcenie wychowujące w „szkole mobilnej” [w:] J. Jonkisz, M. Lewandowski (red.) Wychowanie i kształcenie w reformowanej szkole, AWF, Wrocław, s. 235 – 239
2. Dąbrowski A. (1997), Pozaszkolna kultura fizyczna młodzieży. Rzeczywistość a potrzeby i oczekiwania, AWF Wrocław
3. Denek K. (2002), Zdecyduje nauczyciel., Nasza szkoła 3, s. 19 – 21
4. Dębicki D., Kuśmierz C. (2003), Czy nauczyciel wychowania fizycznego jest propagatorem zdrowego stylu życia?, [w:] Model zdrowego stylu życia jako zadanie interdyscyplinarne, Annales, UMCS, seria D, Akademia Medyczna, Lublin, s. 256 - 262
5. Drabik J., Pawłucki A., (1999), O potrzebie zmian kształcenia nauczycieli wychowania fizycznego, Wychowanie Fizyczne i Zdrowotne, Nr 2, s. 15
6. Fąk T., (2002), Wychowanie do rekreacji ruchowej młodzieży szkolnej i stan uwarunkowania., AWF Wrocław
7. Siwiński W., (1992) Pedagogika kultury fizycznej, PWN, Warszawa - Poznań
8. Umiastowska D., (2001), Rola nauczyciela wychowania fizycznego, środowiska rodzinnego i rówieśniczego w kształtowaniu trwałych postaw wobec uczestnictwa w aktywności ruchowej. [w:] Umiastowska D., (red.) Aktywność ruchowa ludzi w różnym wieku. Albatros, Szczecin, s. 27 – 34
9. Wolańska T., (1985) Rekreacja ruchowa w kulturze fizycznej czasu wolnego, TWP, PTNKF, Warszawa

STRESZCZENIE

Aktywność ruchowa jako jedna z form zdrowego stylu życia powinna być rozpatrywana od samego początku rozwoju człowieka. U dzieci i młodzieży szeroko rozumiana kultura fizyczna – mamy na myśli – ruch jako jeden z podstawowych czynników prawidłowego rozwoju organizmu ma duże znaczenie w zmianach procesu rozrostu, różnicowania i dojrzewania. Pierwszymi osobami odpowiedzialnymi za wychowanie do aktywności ruchowej

są rodzice. W większości rodzice nie są przygotowani do wypełniania tej roli ponieważ nie posiadają odpowiednich kwalifikacji i wiedzy, aby kierować rozwojem zainteresowań i realizacją zadań ruchowych. Odpowiednie kwalifikacje zdobywa się w procesie kształcenia jak i doświadczenia życiowego. Taką funkcję wychowania do rekreacji ruchowej (aktywności ruchowej) spełnia szkoła.

Celem pracy jest ocena postaw rodziców wobec wypełniania zadań przez szkołę na rzecz wychowania do aktywności ruchowej. Do oceny wykorzystano ankietę – kwestionariusz. W badaniach uczestniczyli rodzice – studenci studiów zaocznych etapu magisterskiego Zamiejscowego Wydziału Wychowania Fizycznego.

Uzyskane wyniki odpowiadają na postawione pytania badawcze i wnoszą nowe wartości poznawcze na temat aktywności ruchowej realizowanej w szkole w opinii rodziców.

SUMMARY

Motorial activity as the form of healthy life style should be taken into account from the very beginning of human life. Physical education – movement itself – as one of the crucial issues of proper development of body has a large meaning in such processes as growing, differentiation and maturation. The first people responsible for the education for motorial recreation are parents. Mostly, they are not prepared to accomplish the task, because they do not have proper qualifications and knowledge to guide the evolution of their children's interests and implementation of motorial tasks. The proper skills can be obtained due to education and gaining experience. The task of the education for motorial recreation (motorial activity) is completed by school.

The objective of this paper is to estimate parents' opinion on the implementation of the task in the field of physical education. The estimation was carried out by means of a survey – a questionnaire. The research was conducted among the extra-mural M.A. students of the External Faculty of Physical Education in Biała Podlaska who have children. The results of the research answer the asked question and introduce new cognitive values in the sphere of parents' views on the motorial activity in school.